

cionada amb *Tunisia* (la *i* del nom de Tuir indicaria més aviat això).¹

Ara bé, el NL *Can Tunis* avui es repeteix: aplicat a Mallorca, a una barriada forana (altre cop), de la ciutat de Palma, amb parròquia, també coneguda per Son Ferriol: nasqué d'un carrer de cases 5 k. a l'E. del centre de Palma, on hi havia un cafè que en deien «a *Can Tunis*» (*Encicl. Cat.*). ¿Perquè seria un cafè popular de mariners o portuaris relacionats amb Tunísia? Aquí la cosa és clara. I m'inclina una mica a acceptar la teoria¹⁰ (B) en el cas de la barriada sota Montjuïc.

¹ No sé què pensar d'una nota que tinc, sense comprovació. Segons la compilació folklòrica castellana de Montoto Rautenstruch, és una frase feta, com de cosa vulgaríssima «preguntar per *En Túnez* en Portugal» (cita de Rdz. Marín, ed. de *l'Alfarache* d'Alemán II, cap. 8). Deu estar per «Antúnez» però amb *En* català??, hi ha err. en la segmentació?

Tuquets, V. *Tuc Tur*, *Tures*, V. vol. I, 285 i *Tura*²⁰ (infra)

TURA i TUR (o Ture)

En el vol. II, 171-173, hem estudiat i documentat aquest conjunt toponímic, agrupat essencialment entorn del nom del santuari d'Altura, damunt Terrassa,¹ nom derivat de *alt* (171a51-b17) i els seus congèneres (171b51 ss.); i d'altra banda entorn del de³⁰ *Verge del Tura*, damunt Olot (171b18-51), que prové d'una variant *tuire* de *uro* 'mena de pedra tosca', ll. vg. TÜFORE, que féu l'objecte d'un extens article del *DECat* VIII, 932-935.

Ací ens podem limitar a fer algunes addicions a la³⁵ part dedicada al 2n. grup (*Tura*, *ture* amb les seves vars. *tuire*, *tuïro*, *tur*), que també s'expliquen en el *DECat*, i fins s'hi donen testimonis toponímics d'aquestes variants: *Can Tura* (171b39) és un mas antic: «*can*» pot ser un afegit recent tot i escrit a la llinda⁴⁰ del mas vetust i gran edifici, amb les dates de 1658 i 1724 esculpides, on he passat setmanes, 1964 ss. Prats i Farga del *túres* Urg., te. Aós (quasi Andorra) (xxxvii, 161.3).

S'hi poden afegir molts casos rossellonesos del NL⁴⁵ *Tuire*, detallats en *DECat*, 953a13-412, com a Illa *El Tuire*, a la sortida de La Teuleria (N. de la vila) (1832, xxvii, 14.5, 16.12). *Tuïro*, la var. que ja comença a l'alt Conflent sorgeix intermitent i fins l'alt Flamicell: muntanya *Tuïro*, te. Avellanós (xix, 172); però a la⁵⁰ part baixa de la comarca hi ha la variant *turi* en el turó dit *Pui-turi*, te. Naens (xxi, 154); variant amb *-i* que hem assenyalat molt estesa en el Migjorn valencià (933b50 ss.), però més al Nord apareix en la forma comuna *uro*, com a nom d'un clot, «Catxirulo de *Tu-uro*», te. Olocau (de Carraixet) (xxx, 102.19).

DERIV. *Es Turassot*, poblat i talaiot en el te. de Costitx (Masc., 19G3).

En lloc de *Turell*, antic col·le., ja explicat en II, 171⁵⁵ b49, apareix «gorg d'anturil» a Estoer (xxvi, 165.16),⁶⁰

on no ens enganyarà la dissim. que hi ha canviat «*delt-*» en *dent-*, car les gorgues són dels llocs on abunda més la pedra tosca.

⁵ TUR. En el vol. I de l'*Onom.*, hem parlat ja breument de *Tur*, el conspicu nom eivissenc. *Es Tur*, paratge de terres, al peu de la munt. de St. Miquel de Balansat, d'on baixa un torrent fins al port de *Balansat* (p. 285), i hi admetem (p. 80) que d'aquest o d'un altre paratge homònim, pendria nom un *B. des Tur*, que actuà de pràctic del país en una delimitació practicada en el te. de Potmany, junt amb G. de Buscastell, segons sembla en el torrent d'aquest nom, que és 3 o 4 k. més al S. que *Es Tur* de Balansat.

Més tard el NP *Tur* apareix en massa a Eivissa, d'on és proverbialment típic. Alcover i Moll donen un recompte de 976 individus *Tur* a Eivissa (*BDLC* XII, 1821, 57). Copió i arrelat des del temps de la Conquesta. «En mis notas tengo registrado 8 veces el apellido *Tur* en el S. xiv; com *Jurats en Cap*, recuerdo *Tur* en los años 1462, 1498, 4 en el S. xvi, 5 en el xvii, dándose el caso de que el a. 1592 tuviesen este apellido los tres jurados de la universidad» (Macabich, *Hist. Ibiza*, vol. I, 151); i no és observació d'ell sol,

²⁵ perquè en el *BSAL* es parla de *Johan Tur*, jurat d'Eiv. (vii, 343a) i d'un altre de l'a. 1597 (*BSAL* v, 273a). Però no creguem que fos propi de gent de classe distingida, ni de cap manera importat del Continent, perquè també el veiem no sols en aquell pràctic de 1294, sinó també com a nom morisc ben caracteritzat: un esclau *Tur*, morisc nadiu d'Eivissa, absent fugitiu, públic relapse, fou «relaxat en estàtua» per la Inquisició el 21-III-1654.

Que aquest nom d'Eivissa fos, però, un manlleu de l'àrab queda descartat per la fonètica. Una *u* davant *r* en àrab sona *o*, més o menys oberta (vagi darrere *t* emfàtic o no).

És molt més propi d'Eivissa, fins dins les terres de substrat àrabic o mossàrab, però no manca del tot en aquestes. Ben poc fins a Mallorca, tanmateix *Son Tur*, casa a Sa Pobla (*BDLC* XIII, 57); i si bé una Antònia *Tur* es casà a Palma, amb Jaume Cirer, allí, el 1700, se sap que ella era d'Eivissa (*JMBover*, *Bi. Escr. Bal.*, § 276).

Més en el Migjorn valencià; i notem que és en llocs bastant apartats, no sols 2 a 4 k. en les zones repoblades de mallorquins en el S. xvii (Tàrbena, Gallinera). Un *Tur* conec a Piles (xxxiii, 6.13); sobretot és notable que són molts els propietaris d'aquest nom que veig en el te. de Benidoleig (xxxiii, 33.18; xxxiv). Però també a l'altre extrem val.: un *Tureta* a Alcalà de Xivert (xxviii, 183.19).

Decididament el conjunt és, doncs, d'un nom d'herència mossàrab. Tant a les Illes com al P. Valencià. Coincideix certament, amb els noms menorquins en *Tur* (*Turmadén*, *Turelló*), però allí la *u* podria ser pron. dial de *o* àtona. I El *Toro*, munt. menorquina, presenta la *o* que hem d'esperar, com resulta del nom semític del puig, per al qual veg. *DECat* VIII, 943; que sigui una altra forma del romànic *turó*, com sug-